

САМОУПРАВНИ СПОРАЗУМИ — АКТИ САМОУПРАВНОГ ПРАВА

Израчување правног идентитета самоуправних споразума као и њихово поимање, непосредно је условљено оживљавањем питања поимања права уопште, његовим развојем и постојањем у социјализму као прелазном периоду и појавом самоуправног права као новог облика права, које не проистиче из пера државе као вековног творца права.

Са појавом самоуправних споразума у југословенској правној доктрини, никла су бројна питања у првом реду правног карактера: јесу ли то правни акти или акти неправног карактера; ако су правни акти која им је конкретна правна природа; које им место треба дати у систему југословенског права; какав је однос између њих и аката државног карактера; могу ли се на њихов настанак, примену и престанак примењивати правила облигационог права; могу ли производити повратно дејство и многа друга. У трагању за одговорима на постављена питања од значаја је превасходно разматрање два основна питања: како поимати самоуправне споразуме и како одредити њихову правну природу.

Међутим, и одговори на ова питања условљени су сазнањима класика марксизма о односу државе и права и односу ових друштвених појава и материјалне базе друштва. Једно од ретко помињаних сазнања јесте оно које показује да се правни односи не могу заснивати супротно владајућем моралу друштва, јер у противном не производе намењена им дејства. Следствено томе правна правила једног друштва треба да служе негирању повреде владајућег морала тога друштва.

Од једнаког су значаја и сазнања које пружа упоредно грађанско право о настанку права и о његовим карактеристикама кроз време и простор. У земљама романско-германског и англо-саксонског подручја као и у земљама такозваног социјалистичког реализма, држава је превалентни творац права. Како и наша земља припада подручју такозваног континенталног права, може се објаснити због чега је нормативистичка концепција о односу државе и права ухватила тако дубоке кораке. Схватање по којем без државне нормативне функције нема права, препрека је да се развије теорија о самоуправном праву као новом облику права у социјализму и самоуправним споразумима као правним актима тог новог облика права. Међутим, историја права, као и упоредно грађан-

ско право, показују да је право ван ових подручја имало сасвим другачији пут настајања и развика. Тако у земљама шеријатског и хиндушког права, као и многољудној држави Кини, у којима становништво чини две трећине човечанства, право није настајало као плод нормативне делатности државе. Шеријатско право представља сједињење религије и права. Коран је истовремено и света и правна књига. Хиндуско право представља сједињење религије, обичаја и права. Веда је такође и света и правна књига. Кинеско право представља сједињење Конфучијеве доктрине и обичаја. Отуда је и данашње државно право ових земаља, према речима Рене Давида, чувеног компаративисте, толико везано за религију, морал и обичаје да често бива допуњавано и преиначено под њиховим утицајем.

Из анализе друштвене праксе произлази сазнање да је сваки облик права, непосредно условљен моралом владајуће класе друштва, а да је овај непосредно условљен материјалном базом датог друштва. У класном друштву то је морал владајуће класе. Он се преображава у право те класе која га намеће путем силе целом друштву. У самоуправном друштву то би требало да буде морал владајуће радничке класе, који се преображава у право те класе, у првом реду кроз самоуправне правне норме садржане у самоуправним општим актима, у које спадају и самоуправни споразуми. Да је ово сазнање било познато и нашем законодавцу говори чињеница да је путем законске норме поставио захтев да самоуправни споразуми, осим тога што морају бити сагласни уставу, они не смеју бити супротни закону, а не могу бити ни у супротности са начелима самоуправног социјалистичког морала.

У нашој правној литератури може се запазити већи број радова о друштвеним договорима и о самоуправним споразумима као врстама самоуправних општих аката у светлости важећих прописа. У њима је најчешће реч о парафразирању или интерпретацији уставних норми и норми Закона о удруженом раду. Мањи је број радова који се баве правном и друштвеном наменом самоуправних споразума, њиховим дејством, природом, друштвено-економском условљеношћу, а још мање узроцима њиховог непоштовања, кршења и применом супротном њиховој намени.

Детерминанте настанка самоуправних општих аката, а посебно самоуправних споразума, треба потражити у економској и правној сфери. У економској сфери њих треба видети у самоуправним друштвено-економским односима који настају удруживањем рада радника који раде средствима у друштвеној својини, а која сада први пут добијају статус услова рада, односно претпоставке рада. Њих треба видети у односима у којима се уклања посредник између минулог и живог рада, то јест између средстава за рад и рада у виду радне организације и у чињеници да основни носилац овог односа постаје радни човек који удружен са осталим радницима, односно радним људима заједнички стиче доходак и заједнички сноси ризик. У правној сфери услове за настанак самоуправних споразума треба видети у конституисању нових неотуђивих права радника, а то су: право на уређивање међусобних односа у удруженом раду поводом рада од стране самих радника, право одлучивања о условима рада, заједничком резултату рада и о самом раду и право на стицање дохотка а која права проистичу из права рада друштвеним средствима. У чињенице који су условили појаву друштвених договора,

самоуправних споразума и других самоуправних општих аката, посебно треба уврстити увођење нових начела одлучивања у удруженом раду: начело непосредног одлучивања путем личног изјашњавања и путем делегација и делегата, чиме је укинута посредно и непосредно управљање и начело самоуправног споразумевања и друштвеног договарања као новог метода одлучивања радника који омогућава да усаглашавањем ставова поводом различитих појединачних интереса и циљева буду доношене одлуке општег и обавезног карактера.

Самоуправни општи акти, као нова уставна категорија, у коју спадају и самоуправни споразуми, уведени су у југословенски правни живот Уставом СФРЈ из 1974. Одредбама овог Устава, као и касније донетим Законом о удруженом раду, јасно је извршена диференцијација између регулативе друштвено-политичких заједница и самоуправних субјеката.

Међутим, анализа уставних одредби, као и других важећих прописа открива недоследну примену израза „самоуправни општи акт”. Тако је у одредби члана 386 Устава СФРЈ употребљен израз „прописи” као заједнички израз за законе, прописе, друге опште акте друштвено-политичких заједница и самоуправне опште акте. Слична је ситуација и са уставима појединих република, као на пример, са уставима СР Србије, СР Словеније и СР Македоније у којима се под изразом „општи акт” подразумевају и општи акти друштвено-политичких заједница и самоуправни општи акти, што условљава различиту судску праксу код питања дејства односно повратног дејства самоуправних споразума. Примера ради, у Србији самоуправни општи акт који је садржавао одредбу о повратном дејству проглашен је неуставним, док је акт исте природе у СР Хрватској са одредбама о повратном дејству проглашен уставним. При том ваља напоменути да Закон о удруженом раду дозвољава повратно дејство ових аката, ако то припада односа дозвољава (чл. 577).

Значај самоуправних општих аката, а посебно самоуправних споразума, у нашем правном и друштвеном систему је поливалентан. Са становишта права, значај аката о којима је реч огледа се у чињеници да се у историји људског друштва друштвено-економски односи први пут уређују равноправно, слободно, споразумски, од стране самих учесника у тим односима а не под окриљем принудне силе државе. Они садрже општа и обавезна правила понашања за учеснике стваоце и за оне који им накнадно приступе, са особинама правних правила али самоуправног карактера. Због тога се с правом могу сврстати у ред општих правних аката, али самоуправног права, а не државног права. Са становишта структуре и деловања државе, ови акти су од посебног значаја, јер утичу на положај државе када се јавља као субјекат договарања. Она постаје равноправни партнер у друштвеном договарању, а не сила која наређује. Осим тога, њени судови, као специјализовани државни органи за обављање функције судовања за подлогу својих одлука имају како законе односно важеће прописе, тако и самоуправне опште акте односно самоуправне споразуме. Са становишта друштвено-економских односа, њихов значај је још и шири, јер области производње, размене, расподеле па и потрошње, дуго су биле предмет државне регулативе. Њиховим увођењем у правни живот домен државне регулативе у овим областима знатно се сужава. На тржишту, где закон вредности доводи

до економског раслојавања привредних субјеката па и до стицања дохотка независно од уложеног рада, самоуправни споразуми треба да имају значајну улогу у борби против негативних последица тржишних односа.

У погледу утврђивања правне природе самоуправних општих аката и то у првом реду друштвених договора и самоуправних споразума најпре се јавила уговорна концепција, а убрзо затим нормативна концепција и ванправна концепција. Оне нису остале усамљене. Убрзо су њим се придружиле концепције које су у овим актима виделе акте *sui generis*, акте стратегије привредних организација, нормативне акте уговорног карактера (мешовита концепција), акте конвенције и томе слично. Анализа ових и других концепција показује да је камен спотицања питање санкција код ових аката као и различито поимање права уопште. Отуда, док ова питања не буду расправљена у нашој правној доктрини, дотле се ни питање природе ових аката не може извести до краја.

Независно од тога што постоје различита мишљења о природи самоуправних општих аката, и о природи самоуправних споразума посебно, ове акте ваља разграничити од аката друштвено-политичких заједница, који су познати под називом општи правни акти. Њихово разграничење је неопходно, јер се међусобно разликују на основу више елемената: по субјектима доношења односно закључивања, по начелима која важе за њихово доношење, по поступку доношења односно закључивања, по персоналном, а не територијалном важењу и по правном дејству које производе. Од посебног значаја је и санкција, односно мера која је предвиђена и за прву и за другу врсту аката, али која није идентична.

Преглед нашег законодавства од увођења самоуправљања показује да су самоуправни споразуми имали своју предисторију у споразумима који су први пут уведени 1967. и у самоуправним споразумима који су уведени уставним амандманима 1971. Статус самоуправних општих аката добијају тек 1974. новим савезним Уставом.

Као и свака друга нова појава у праву, тако су и самоуправни споразуму изазвали интересовање како научника тако и људи из праксе. Интересовање је почело са постављањем основног питања: шта треба подразумевати под овом врстом аката. Одговори су се тражили и дали с обзиром на различите критеријуме од којих се полазило у њиховом поимању. Тако се полазило од субјеката доношења односно закључивања, од предмета уређивања, од начина, поступка по којем се доносе односно закључују, од њихове законом утврђене садржине, од њиховог конститутивног значаја, од сличности које показују са уговорима облигационог карактера, па до тумачења или једноставно понављања важећих прописа.

Мада позитивни прописи не утврђују појам самоуправних споразума, нити је то њихов задатак, они ипак пружају довољно основа да се од њих крене у трагању за одговором на постављено питање, јер важећи прописи утврђују елементе на основу којих је могуће одредити шта треба подразумевати под овим актима. У комбинацији са важећим правним начелима и критеријумима који се најчешће користе код разврставања правних аката и при утврђивању њиховог идентитета, поимање самоуправних споразума ваља утврдити на основу следећих елемената:

а) субјекти доношења (закључивања); б) предмет уређивања; в) метод доношења (закључивања) и процедура; г) форма и д) мере (санкције).

Субјекти доношења односно закључивања самоуправних споразума су или радници директно, непосредно или преко организационо-правних облика у којима су удружили свој рад, а само у одређеним случајевима које је закон прописао и синдикат или други друштвено-политички субјективитети. Предмет уређивања ових аката чине питања која су од заједничког интереса за учеснике самоуправног споразумевања, а не представљају искључиву материју регулисања од стране закона и других прописа, с тим што утврђивање права, обавеза и одговорности треба сматрати њиховом садржином, а не предметом уређивања. Поступак доношења, односно закључивања самоуправних споразума, утврђен је императивним нормама закона, с тим што је он различит за различите врсте ових аката. Међутим, метод одлучивања је од битног значаја за доношење односно закључивање ових аката, а он се испољава у самоуправном споразумевању равноправних субјеката. Што се тиче форме, њу закон не прописује, али се писмена форма, као и код других општих аката, претпоставља. Санкција је најзначајнији елемент ових аката. Оне могу бити материјално-правног, казненог и самоуправног карактера. Ове последње треба разграничити од такозваних државних санкција што се по правилу и чини путем назива који им се даје, а он је најчешће: морално-политичка санкција, друштвено-политичка мера, споразумска санкција и томе слично. Као најадекватнији израз за ознаку ових санкција чини се израз „самоуправне правне мере“, а разлози леже у следећем: прво, ове мере су самоуправне, јер их на самоуправној основи утврђују сами субјекти учесници. Друго, оне су правне због своје организованости и елемента принуде. Треће, назив „мера“ јавља се као прикладнији, јер не асоцира на државну санкцију, а по свом карактеру то ипак јесте.

Приступање класификацијама, односно разврставањима разнородних аката, одувек је било блиско правницима. Оно није изостало ни у погледу самоуправних споразума. Међутим, од свих извршених класификација које се углавном базирају на важећим прописима, од значаја је класификација на опште и посебне самоуправне споразуме. За овакву поделу, данас важећи прописи не дају основа као што је то био раније случај. Самоуправни споразуми су општи акти. Само једна одредба Закона о удруженом раду (чл. 372. ст. 2) асоцира на могућност овакве поделе јер говори о посебном самоуправном споразуму када је реч о расподели средстава унутар радне организације. Међутим, законодавац јасно даје до знања да се овакав самоуправни споразум има сматрати саставним делом самоуправног споразума о удруживању, који је општи самоуправни акт и чија се природа не може мењати због природе његовог „саставног дела“.

Посебну пажњу треба посветити разграничењу самоуправних споразума од сродних института. Мада спадају у ред самоуправних општих аката, њих треба разграничити од друштвених договора и од других самоуправних општих аката, као што су: статuti, правилиници, пословници, одлуке и томе слично. Њих посебно треба разграничити од споразума и договора који представљају посебне акте друштвено-правног карактера као и од уговора (договора) облигационог карактера.

Самоуправни споразуми и друштвени договори поред заједничких особина којима се одликују као самоуправни општи акти међусобно се разликују по: субјектима доношења (закључивања), предмету уређивања, процедури доношења, дејству које производе, санкцијама и по другим особинама. Отуда у Закону о удруженом раду постоје посебна правила за друштвене договоре а посебна за самоуправне споразуме. Исти је случај и са такозваном категоријом „други самоуправни општи акти“.

Пошто важећи прописи предвиђају још две категорије аката од којих једне означава изразом „договора“ а друге изразом „споразуми“ може се поставити питање, а оно се и поставља, могу ли ови акти, с обзиром на своје особине, бити обухваћени изразом „самоуправни општи акти“ иако то закондавац не чини. Одговор је негативан, јер се правни режим ових аката битно разликује од правног режима самоуправних општих аката о посебно од правног режима самоуправних споразума. Сличност која постоји међу њима не условљава њихово поистовећење. Да би две појаве у праву биле идентичне, потребно је да постоји идентичност у њиховим битним особинама. А тога овде нема.

Договори закључују друштвено-политички субјекти који при том регулишу питања која су од заједничког интереса за народе и народности у СФРЈ, као и за радне људе и грађане. Ови субјекти путем договора усклађују основе пореске политике и пореског система и утврђују заједничке циљеве и интересе друштвеног и привредног развоја. Ови се договори јављају и као основа друштвених планова друштвено-политичких заједница и њихових прописа из те области. Сва ова обележја су страна самоуправним споразумима и самоуправним општим актима. Због тога се не могу поистоветити са овим актима нити сврстати у ред самоуправних аката.

Споразуми, пак, који се јављају у области образовања цена, познати су под називом „споразуми о промени затечених цена“. Њих закључују организације које се јављају у улози продавца и организације које се јављају у улози потрошача са намером да промене затечене цене које су дуже време задржане на одређеном нивоу. Организације се договарају о највишој продајној цени, на шта Савезна заједница за цене даје своју сагласност. Дајући ова овлашћења странкама Државни орган не лишава себе права да донесе одлуку о промени тих истих цена. И ове су особине стране самоуправним споразумима, због чега их ваља разграничити од аката код којих државна воља има превагу над вољом странака.

Схватања о правној природи самоуправних споразума заузимају значајно место у арсеналу питања која се баве одликама ових аката. Истраживања која су вршена пре свега показују да ни сам појам „правна природа“ није јасно дефинисан. По једнима, реч је о квалификацији каква је позната у међународном приватном праву. По другима, реч је о утврђивању места ових аката у систематизацији правних аката, а по трећима реч је о изналажењу заједничких особина са сродним установама, како би правила те сродне установе могла бити примењена и на нову установу.

Међутим, у утврђивању правне природе самоуправних споразума може се озбиљно погрешити ако се крене једним од наведених путева. У трагању за правном природом треба кренути другачијим путем: пре

свега ваља утврдити јесу ли то правни акти или нису и ако се утврди да јесу, установити које су им карактеристике правног карактера, а затим утврдити карактеристике које су им посебно својствене због којих их је законодавац сврстао у засебну групу аката под називом „самоуправни општи акти“.

Сва до сада изнета мишљења о природи самоуправних споразума могу се сврстати у више група које представљају, може се слободно рећи, различите концепције о поимању њихове природе. За ову прилику довољно је само набројати их. То су: уговорна концепција, која у њима види акте уговорног карактера са многим особинама уговора облигационог права; концепција о самоуправном споразуму као акту конвенције, која заправо представља само једну варијанту уговорне концепције; концепција о нејединственој правној природи самоуправних споразума која налази да свака врста самоуправних споразума има другачију правну природу па отуда немогућност изналажења јединствене правне природе ових аката; нормативна концепција по којој самоуправни споразуми имају обележја правног акта; мешовита концепција по којој самоуправни споразуми представљају нормативне акте уговорног карактера; концепција по којој су самоуправни споразуми акти *sui generis*, јер се одликују особинама до сада непознатим општим правним актима; концепција по којој су самоуправни споразуми нова врста правних послова самоуправног права, а која је по много чему изузетно оригинална; концепција о самоуправним споразумима као једино адекватним актима самоуправно-споразумских односа; концепција о самоуправним споразумима као новим инструментима афирмације самоуправног социјалистичког морала; концепција о самоуправним споразумима као оптималним средствима интересних стратегија и ванправна концепција која овим актом оспорава правни карактер.

Највећи број критика трпе уговорна, мешовита, ванправна и интересно-стратегијска концепција, од којих ова последња и није плод правне мисли. Што се тиче осталих концепција, свака на одређен начин доприноси сагледавању карактера самоуправних споразума.

На основу извршених истраживања, али и проучавања природе самоуправних споразума, могуће је закључити да су то општи, а не појединачни или посебни акти, да су правни акти, а не друштвени односно неправни акти и да су самоуправни, а не државни акти. То су битне њихове одлике које уједно изражавају и њихову правну природу.

Самоуправни споразуми су општи акти из више разлога. Прво, сам Устав СФРЈ као и устави република и аутономних покрајина, а затим и Закон о удруженом раду ове акте сврставају у ред општих аката. О овом њиховом својству непосредно се изјашњавају како одредба члана 404. став 2 Устава СФРЈ тако и одредба члана 573. Закона о удруженом раду. Друго, материја коју уређују представља материју од општер значаја за удружени рад, а то су питања везана за друштвено-економске и друге самоуправне односе који настају у области производње, размене, расподеле и потрошње и у другим областима које се јављају као њихова надградња. Самоуправни односи нису и не могу бити појединачни односи. Они настају у удруженом раду чија је основа друштвена својина. Треће, питања која се овим актима уређују, уређују се на уопштен начин, тј. апстрактан, безличан, објективан, онако како се иначе уређују

односно регулишу у другим општим актима. Четврто, правила која самоуправни споразуми садрже, представљају правила понашања која имају карактер општег правила, а не појединачног. Због тога и самоуправни споразуми добијају карактер општих аката. Чињеница да закон дозвољава да се самоуправним споразумом могу утврдити појединачна права и обавезе заинтересованих самоуправних субјеката, односно других друштвено-правних лица, не лишава ове акте општег карактера, јер учесници самоуправног споразума могу утврдити појединачна права и обавезе само у оквиру друштвено-економских и других самоуправних односа, који представљају базични предмет уређивања ових аката и то уз обавезу да утврде и одговарајуће учешће свих учесника у заједнички оствареном доходу и заједничком сношењу ризика. Због тога законодавац изричито утврђује да се у смислу закона не сматрају самоуправним споразумима правни послови које учесници у самоуправном споразуму закључе међусобно или са трећим лицем у промету робе и услуга, ако нису утврдили учешће свих учесника у оствареном доходу и заједничком сношењу ризика (одредба чл. 587, Закона о удруженом раду).

Са друге стране, самоуправни споразуми су и правни акти осим тога што су и општи акти. Ваља скренути пажњу на чињенице да многи говоре о томе да су самоуправни споразуми нормативни акти, а да избегавању употребу термина „правни акти“. Мада је израз „нормативан“ синоним израза „правни“, коректнија је употреба израза „правни“ јер омогућава да се ови акти разликују од нормативних аката које доноси држава. Тврдња да су самоуправни споразуми правни акти може се бранити са више аргумената. *Прво*, ови су акти правног карактера јер их својим одредбама, које су поглавито императивног карактера, регулишу како устав тако и закон, као и други прописи (подзаконски акти). Истраживања су показала да су самоуправни споразуми предмет регулисања многобројних нормативних аката које доноси држава и да њихов број прелази две стотине. Чињеница да су регулисани одредбама устава и закона говори о томе да су самоуправни споразуми како уставна, тако и законска категорија. *Друго*, сагласно уставу и закону, самоуправни споразуми представљају правну подлогу одлука не само државних већ и самоуправних судова. Осим што се позивају на законе и друге прописе, судови се позивају и на самоуправне споразуме. Услед тога самоуправни споразуми добијају снагу правног акта као и други општи акти које доноси држава а који су подлога за обављање функције судова. *Треће*, такође сагласно уставу и закону, самоуправни споразуми као и остали општи правни акти подлежу начелу уставности и законитости. Самоуправни споразуми морају бити сагласни уставу, а не могу бити у супротности са законом. Они не могу бити ни у супротности са начелом самоуправног социјалистичког морала. *Четврто*, самоуправни споразуми су као и сви други општи правни акти утјуживи. Њихову уставност и законитост цене уставни судови. Међутим, самоуправни споразуми могу бити поништени од стране суда удруженог рада, као нове врсте судова самоуправног, а не државног карактера, у целини или делом, у сним случајевима када је законом овај суд на то овлашћен. *Пето*, самоуправни споразуми имају правни карактер и због тога што производе правна дејства према субјектима који су их донели, односно закључили и према оним субјектима који су им накнадно приступили. *Шесто*, са-

моуправни споразуми имају правни карактер и због тога што садрже организовану друштвену санкцију, било да је она предвиђена од стране друштвено-политичке заједнице, било да је предвиђена од стране самих субјеката учесника у самоуправном споразуму. Санкције, односно мере у самоуправним споразумима морају бити прописане, унапред изврсне, познате, предвиђене, као и код других општих аката које доноси држава. Овакве санкције су применљиве било под претњом принуде државних органа, било под претњом принуде самоуправних органа. Како је санкција, односно мера, једно од битних обележја правног акта, она и у овом случају има то исто својство. Самоуправним споразумима она даје обележје правности односно карактер правног акта.

Најзад, самоуправни споразуми осим тога што су општи и што су правни акти посебно треба истаћи да су и самоуправни акти. Услед овог последњег обележја, они представљају нову категорију правних аката. Они су самоуправни акти не само због тога што их под тим називом законодавац регулише, већ због многих других разлога. Прво, самоуправне споразуме доносе, односно закључују самоуправни субјекти а не државни органи на основу своје власти. То су они субјекти који су непосредно заинтересовани да своје међусобне односе у удруженом раду уређују на самоуправној основи. Друго, начин, тј. поступак њиховог доношења односно закључивања подлеже самоуправној процедури. Она почиње моментом давања иницијативе, на коју су овлашћени у првом реду радници, односно други радни људи непосредно или преко својих самоуправних организација и заједница, преко вођења претходног расправљања на збору и завршава личним изјашњавањем или одлучивањем преко делегата. Треће, без самоуправног споразумевања самоуправних субјеката, нема ни поступка самоуправног карактера. Основу стварања самоуправних споразума представља нов метод одлучивања, нов поступак одлучивања који се испољава у самоуправном споразумевању. Четврто, односи који се уређују овим актима, имају карактер самоуправних односа. То су у првом реду друштвено-економски односи, као и други односи који проистичу из ових. У историји права самоуправни споразуми као правни акти, какве наш правни систем познаје, нису знани. Због тога они представљају новину не само у нашем правном поретку, него новину у праву уопште. Самоуправни карактер ових аката треба посебно нагласити, јер се овим обележјем не карактеришу други до сада познати правни акти.

На основу изложеног, поводом питања какве су природе самоуправни споразуми треба заузети став да су то општи акти, правног карактера али и самоуправни по чему се разликују од осталих правних аката које наш правни систем познаје.

Што се тиче поимања самоуправних споразума, на основу елементарна који су посебно својствени самоуправним споразумима, може се закључити да су то акти које доносе, односно закључују радници непосредно или преко организационо-правних облика у којима су удружили свој рад средствима у друштвеној својини, између себе или са другим самоуправним субјектима, а изузетно и са другим друштвеним или друштвено-политичким субјектима, како би уређивали међусобне односе везане за удруживање рада, односно рада и средстава, како би уређивали друштвено-економске и друге самоуправне односе, који се доносе по

посебној процедури у поступку самоуправног споразумевања у писаној форми која се по закону претпоставља, а само изузетно тражи као услов важности ових аката и чија је примена обезбеђена организованоом санкцијом, било да је обезбеђују органи друштвено-политичких заједница, било да је обезбеђују сами учесници-ствараоци самоуправних споразума.

Овакво поимање самоуправних споразума не претендује да буде сјеобухватно нити једино, већ да омогући да се на основу утврбених и изнетих елемената који су својствени самоуправним споразумима изврши њихово идентификовање, како би се могли разликовати од осталих општих правних аката и њима сродних института, са напоменом да се врата будућности тек отварају пред овим актима који још увек нису заживели правим самоуправним животом који им је наменила наша друштвена стварност.

SUMMARY

SELF-MANAGEMENT AGREEMENTS AS ACTS OF SELF-MANAGEMENT LAW

Self-management agreements represent a category of general or fundamental self-management acts, which have under that name been introduced in the legislature of Yugoslavia by the Constitution of the SFRY of 1974. Self-management agreements represent acts of the new self-management law, which may be distinguished from the so-called state law by the method of its establishment, method of decision-making provided, subject-matter, regulation, factors and measures (sanctions). Its establishment has been primarily enabled by social and economic factors, and certain legal factors as well. The establishment and development of the self-management social and economic relations have created the need for the self-management regulation of those same relations. In other words, not on the basis of state administration, but on the basis of agreement, voluntarily by the factors of associated labour themselves. Special significance in the regulation of these relations is attributed to self-management agreements.

In accordance with the standing regulations, associated labour practice and judicial practice, in regard to the character of self-management agreements, it may be stated: firstly, that they are legal acts, secondly, that they are general or fundamental acts, thirdly, that they are self-management acts.

Self-management agreements are legal acts because they are regulated by the provisions, mostly imperative in character, of the Constitution and law alike; also, by other by-laws, due to which fact they have acquired the character of constitutional and legal categories. They are legal acts also because they represent the legal basis for judicial decisions both state and self-management, they are subjected to the principle of constitutionality and legality, judicial proceeding may started against them, they produce legal effects in respect of the factors intering into them or which have joined them (become parties to them later), and they have organised social sanctioning, either state or self-management.

Self-management agreements are also general or fundamental acts according to the letter of the law and the Constitution. They regulate social relations of a general character i.e. self-management social and economic relations and other self-management relations which are not and cannot be individual relations, in a general, ambiguous, abstract way, their provisions have general and not individual character.

Finally, a special feature of these acts is reflected in their self-management character, which they do not derive only from the letter of the Constitution or the law, but from the factors entering into agreements, the relations they regulate, i.e. subject of regulation, the particular method of decision-making (consultations to reach self-management agreements), and the procedure followed in reaching agreements.

RÉSUMÉ

LES CONVENTIONS AUTOGESTIONNAIRES COMME ACTES DU DROIT AUTOGESTIONNAIRE

Les conventions autogestionnaires représentent une des sortes des actes généraux autogestionnaires qui son introduits sous cette dénomination dans la vie juridique yougoslave par la Constitution de la République Socialiste Fédérative de Yougoslavie de 1974. Les convention: autogestionnaires représentent les actes du nouveau droit autogestionnaire qui d'après le mode d'application (de création), la méthode de la prise des décisions, la matière de l'organisation, les sujets créateurs et d'après les mesures (les sanctions) diffère de ce que l'on appelle le droit d'Etat. Son apparition a été conditionnée par les facteurs socio-économiques déterminés au plus haut point, mais aussi par les facteurs juridiques déterminés. L'établissement et le développement des rapports socio-économiques autogestionnaires ont suscité la nécessité d'organiser ces rapports sur la base autogestionnaire. En d'autres termes non point sur la base du pouvoir d'Etat, mais d'un commun accord, volontairement et de la part de sujets mêmes dans le travail associé. Les conventions autogestionnaires ont une importance particulière dans la réglementation (l'organisation) de ces rapports.

Conformément aux prescriptions en vigueur, à la pratique du travail associé, ainsi qu'à la pratique judiciaire en ce qui concerne le caractère des conventions autogestionnaires on peut constater ce qui suit: premièrement, que ce sont des actes juridiques, deuxièmement que ce sont des actes généraux et troisièmement que ce sont des actes autogestionnaires.

Les conventions autogestionnaires sont des actes juridiques parce que par leurs dispositions elles sont surtout de caractère impératif, elles réglementent tant la constitution que la loi, mais aussi les autres prescriptions, à cause de quoi elles ont le caractère de catégorie constitutionnelle et légale. Elles sont juridiques aussi parce qu'elles représentent la base juridique de l'adoption des décisions judiciaires, tant des tribunaux d'Etat que des tribunaux autogestionnaires, elles sont soumises au principe de la constitutionnalité et de la légalité, elles peuvent être poursuivies en justice, elles produisent les effets juridiques à l'égard des sujets qui les ont conclue ou qui y ont adhéres et contiennent la sanction sociale organisée, soit d'Etat soit autogestionnaire.

Les conventions autogestionnaires sont aussi des actes généraux aux termes de la constitution et de la loi. Par ces conventions sont organisés les rapports sociaux de caractère général, c'est-à-dire les rapoprts socio-économiques autogestionnaires et les autres rapports autogestionnaires qui ne sont pas et ne peuvent impersonnels, abstraits, et les règles qu'elles contiennent ont le caractère de règles générales et non point de règles particulières.

Enfin, la qualité particulière de ces actes consiste dans leur caractère autogestionnaire, qualité qu'ils n'ont pas seulement aux termes de la constitution et de la loi mais aussi d'après les sujets de l'adoption, d'après les rapports qu'ils préparent (d'après la matière qui est l'objet de leur organisation), d'après la méthode particulière de la prise des décisions (l'accord autogestionnaire) et d'après la procédure dans laquelle ils sont adoptés.